

COP29
Baku
Azerbaijan

Yaşıl dünya naminə həmrəy olaq!

Azərbaycanın "yaşıl enerji"yə keçid və iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizə sahəsində atdığı addımlar ölkəmizin daxili inkişafına, dünyəvi çağırışlara mühüm dəstək olmaqla yanaşı, həm də regionda və beynəlxalq arenada əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsinə yol açır.

Ölkəmiz, xüsusilə, son illərdə iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə beynəlxalq səviyyədə bir çox təşəbbüsləri ilə yadda qalıb. Dövlətimiz COP28-də qəbul edilən "İqlim şəhərləri" platformasında aktiv iştirak edir və ölkənin iqlim

bağlı əməkdaşlığa başlanılıb.

2023-cü ilin 26 oktyabr tarixində BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Xəzər regio-

COP - İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyası insanın iqlim mühitinə təhlükəli müdaxiləsinin qarşısını almaq məqsədilə 1992-ci ilin iyununda Rio-de-Janeyro şəhərində keçirilmiş Yer Sammitində imzalanmış sənəddir. COP (Conference of Parties) abreviaturunun ingilis dilindən tərcüməsi Tərəflər Konfransı deməkdir. Tərəflər Konfransı İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının icrasına nəzarət edən ali qərarverici orqandır. Bu Konvensiyaya üzv olan 190-dan çox ölkə var.

Ötən il dekabrın 11-də Dubayda COP28-in plenar iclasında COP29-un bu il Azərbaycanada keçirilməsi haqqında qərar qəbul olunub.

Azərbaycan ekoloji təmiz gələcəyin qurulmasına böyük təşəbbüs göstərir

tisadiyyatının karbonsuzlaşdırılması üçün mühüm tədbirlər görür, həmçinin "yaşıl enerji" keçidini dəstəkləyən mühüm layihələrə imza atır. Azərbaycanın bərpaolunan enerji, iqlim dəyişmələri ilə mübarizə və ekoloji dayanıqlılıq sahələrində müəyyən etdiyi məqsədlər çoxşaxəlidir. "Yaşıl iqtisadiyyat" və ekoloji bərpa istiqamətində, əsasən də 2030-cu ilədək karbon izinin azaldılması üzrə mühüm hədəflər müəyyənləşdirilir. "Yaşıl enerji" istehsalının genişləndirilməsi isə regional əməkdaşlığa yeni impuls verir. Ölkəmizin "yaşıl gündəliyi" həm regional, həm də beynəlxalq səviyyədə mühüm dəstək qazanır. Dövlətimiz enerji sektorunda ənənəvi fosil yanacaqlardan asılılığı azaltmaq və bərpaolunan enerji mənbələrinə keçid prosesində qətiyyətlidir. Enerji resursları ilə zəngin olmasına və dünyada enerji resurslarının ixracatçısı kimi tanınmasına baxmayaraq, respublikada bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadə hər zaman diqqət mərkəzində olub.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən enerji təhlükəsizliyi siyasətinin təməl hədəflərindən biri də ölkəmizdə bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadənin gücləndirilməsidir. Bu istiqamətdə qəbul olunan "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafın milli prioritetləri"ndə ekoloji təmiz enerji istehsalının artırılması, "yaşıl" iqtisadiyyatın təşviqi və ətraf mühitin qorunması üçün müvafiq tədbirlər müəyyən edilib. Dövlətin bu sahədəki prioritetləri arasında külək, günəş enerjisi və su elektrik stansiyalarının genişləndirilməsi mühüm yer tutur. Ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı üzrə prioritetlərə uyğun olaraq, cari və gələcək dövrdə bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadəyə, "yaşıl texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsinə daha çox diqqət ayrılması nəzərdə tutulub. Bu sahədə aparılan işlər çərçivəsində bərpaolunan enerji mənbələri potensialına malik ərazilərin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində kəmərləndirilməyə davam etdirilir. Bərpaolunan enerji mənbələri potensialına malik ərazilərin müəyyənləşdirilməsi və prioritetləşdirilməsi istiqamətində 8 ərazi seçilib. Seçilmiş 3 ərazidə pilot layihələrin həyata keçirilməsi ilə bağlı artıq müvafiq tədbirlər görülür. Külək enerjisi ilə müqayisədə ölkənin bütün ərazisində mövcud olan günəş enerjisi potensialından, kənd təsərrüfatına yararsız torpaqlardan istifadə edilməsi, bərpaolunan enerji mənbələri üzrə elektrik enerjisi istehsalı güclərinin paylaşdırılması üçün növbəti illərdə regionlarda layihələrin həyata keçirilməsi planlaşdırılır.

Respublikada bərpaolunan enerji mənbələrinin texniki potensialı quruda 135 QVt, dənizdə 157 QVt-dır. Bərpaolunan enerji mənbələrinin iqtisadi potensialı 27 QVt, o cümlədən külək enerjisi üzrə 3 000 MVt, günəş enerjisi üzrə 23 000 MVt, bioenerji potensialı 380 MVt, dağ çaylarının potensialı 520 MVt həcmində qiymətləndirilir. 2020-ci ildən "Masdar", "ACWA Power", bp, Fortescue Future Industries, China Gezhouba Group Overseas Investment, Total Energies, Nobel Energy, A-Z Czech Engineering və Baltech şirkətləri ilə bərpaolunan enerji layihələri ilə

nunun və MDB məkanının ən böyük günəş elektrik stansiyası olan 230 MVt gücündə "Qaradağ Günəş Elektrik Stansiyası" istifadəyə verilib. Stansiya sənaye miqyaslı ilk günəş elektrik stansiyasıdır. Hər il 500 milyon kVt/st elektrik enerjisi istehsal edilməklə 110 milyon kubmetr həcmində təbii qaza qənaət ediləcək. Eyni zamanda atmosfərə atılan karbon emissiyası 200 min ton azaldılacaq. 550 hektar ərazini əhatə edən stansiyada 570 min günəş paneli quraşdırılıb. Bu stansiyanın şəbəkəyə qoşulması üçün 330 kilovoltluq yarımstansiya tikilib.

Qeyd edək ki, "Qaradağ" Günəş Elektrik Stansiyasının açılış mərasimi zamanı BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti ilə ümumi gücü 1000 MVt olan "yaşıl enerji" layihələri üzrə üç investisiya müqaviləsi imzalanıb. Buna əsasən Biləsuvar rayonunda 445 MVt gücündə, Neftçala rayonunun Bankə qəsəbəsində 315 MVt gücündə günəş elektrik stansiyaları və Abşeron-Qaradağ rayonunda 240 MVt gücündə külək elektrik stansiyası layihələrinin icrası nəzərdə tutulur.

"Azərbaycanda dənizdə külək enerjisindən istifadənin inkişafı üzrə Yol Xəritəsi" coğrafi məkən xəritələrinin tərtib olunması, zonaların müəyyənləşdirilməsi, iqtisadi, maliyyə, ekoloji və sosial aspektlərdə təhlillərin aparılması, təsirlərin qiymətləndirilməsi, icazə və razılıqların verilməsi, normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, ötürücü şəbəkənin yenidən qurulması, təchizat zəncirinin öyrənilməsi kimi məsələləri əhatə edir.

2022-ci il iyunun 4-də "Bakı Enerji Həftəsi"nin Şuşada keçirilən xüsusi sessiyasında Energetika Nazirliyi və BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti arasında "Azərbaycan Respublikasında quruda sənaye miqyaslı 1 QVt gücündə günəş və eyni həcmdə külək enerjisi layihələrinin qiymətləndirilməsi, inkişafı və həyata keçirilməsi ilə bağlı İcra Müqaviləsi" və "Dənizdə 2 QVt gücündə inteqrasiya edilmiş külək və "yaşıl hidrogen" layihələrinin qiymətləndirilməsi, inkişafı və həyata keçirilməsi ilə bağlı İcra Müqaviləsi" imzalanıb. 3 fevral 2023-cü ildə Bakıda Cənub Qaz Dəhlizi Məşvərət Şurası Nazirlərin 9-cu iclası və Yaşıl Enerji Məşvərət Şurası Nazirlərin 1-ci iclası çərçivəsində Energetika Nazirliyi ilə Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının "ACWA Power" şirkəti arasında "Dənizdə 1,5 QVt-dək külək layihəsinin həyata keçirilməsinə dair İcra Müqaviləsi", "Quruda 1 QVt külək stansiyasının yaradılmasına dair İcra Müqaviləsi" və "Azərbaycan Respublikasında enerji saxlanc sistemlərinin inkişaf etdirilməsinə dair Anlaşma Memorandumu" imzalanıb.

22 fevral 2021-ci ildə Energetika Nazirliyi və bp şirkəti iri miqyasda karbonsuzlaşdırılmış və inteqrasiya edilmiş enerji və nəqliyyat sistemləri, o cümlədən Azərbaycanın region və şəhərlərində bərpaolunan enerji layihələri üçün tələb olunan potensialın və şəraitin qiymətləndirilməsi üzrə əməkdaşlıq etmək məqsədilə Anlaşma Memorandumu imzalayıb. Bu sənəd ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi, rəqabətli enerji bazarının yaradılması, təmiz ətraf mühit və "yaşıl artım" ölkəsi, bpnin isə 2020-ci ildə "xalis sıfır emissiya" hə-

dəflərini elan etməsi kontekstində imzalanıb.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə ölkəmizin daxili su ehtiyatlarının təqribi 25 faizi formalaşır və bu da təxminən illik 2.56 milyard kubmetr təşkil edir. Xüsusən qeyd etmək lazımdır ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə günəş enerjisi layihələri həyata keçirmək üçün əlverişli potensial var. Belə ki, Zəngilan, Cəbrayıl, Qubadlı və Füzuli ərazisində müşahidə edilən günəş radiasiyası Naxçıvan MR-də müşahidə edilən günəş radiasiyasından sonra ölkə üzrə ən əlverişli ikinci regiondur. Aparılan ilkin tədqiqatlar, günəş enerjisi layihələri üçün topoqrafiya, iqlim şəraiti, şəbəkəyə yaxınlıq, enerji istehsalı potensialı, nəqliyyat infrastrukturunu və digər texniki faktorların müqayisəli təhlili əsasında Cəbrayıl və Zəngilan rayonlarının ərazisi məqsədəuyğun hesab edilmişdir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə, xüsusilə də, Laçın və Kəlbəcərin dağlıq hissələrində əlverişli külək potensialının olması ilkin araşdırmalara əsasən müəyyən edilmişdir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə geotermal enerji mənbələrinin olmasına dair əvvəlki illərdə müvafiq elmi araşdırmalar aparılmışdır.

Onu da nəzərə çatdırmaq ki, COP29 sammitində Türkiyənin və Mərkəzi Asiya ölkələrinin bərpaolunan enerji, iqlim dəyişmələri ilə mübarizə və ətraf mühitin qorunması sahəsindəki fəal iştirakı, qlobal səviyyədə ekoloji problemlərin həlli üçün mühüm çağırışları xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Ölkəmizin "yaşıl" iqtisadiyyat və bərpaolunan enerji sahəsindəki təşəbbüsləri, həm regional, həm də beynəlxalq miqyasda geniş təqdir olunur. Türkiyə və Mərkəzi Asiya ölkələri Azərbaycanın ekoloji transformasiyasını dəstəkləyərək, qlobal iqlim siyasətində daha güclü mövqə tutmağa çağırışlar ediblər. Bu əməkdaşlıq ətraf mühitin qorunması ilə yanaşı, həm də sosial və iqtisadi inkişafın daha yüksək təmini üçün bir vasitədir. Mərkəzi Asiya regionunun iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə, xüsusilə, həssas bölgə olaraq qarşılaşdığı çətinliklər və bu çətinliklərin aradan qaldırılması istiqamətində atılan birgə addımlar məsələnin vacibliyi kontekstini daha geniş şəkildə diqqətə çatdırır. Bu ölkələrin birgə fəaliyyətləri isə beynəlxalq iqlim siyasətində əhəmiyyətli yer tutur, həm regional, həm də qlobal miqyasda ətraf mühitin qorunması üçün xüsusi töhfələr vəd edir.

Azərbaycanın "yaşıl enerji" sahəsindəki irəliləyişlərinin dəstəklənməsi isə paralel olaraq qarşıdakı dövr üçün yeni təşəbbüslər mühitini yaradır. Bu çərçivədə, ölkənin "yaşıl enerji" sektoruna yönəlmiş xarici investisiyaların artırılması və yeni texnologiyaların tətbiqi istiqamətində müsbət addımların atılması zəruridir. Həmçinin regiondakı digər ölkələr ilə, xüsusilə, Şərqi Avropa və Orta Asiya ölkələri ilə, ekoloji və enerji sahələrində daha sıx əməkdaşlıq yaradılması üçün birgə forumların təşkil edilməsi, iqlim dəyişmələri ilə mübarizənin daha səmərəli aparılmasına imkan yarada bilər. Bu istiqamətdə birgə fəaliyyətin davam etdirilməsi daha dayanıqlı və ekoloji təmiz gələcəyin qurulmasına böyük tökan verəcək.

Bayram SALMANOV,
"Respublika".